

ISSN 2522-1256 (Print)

ISSN 2522-1264 (Online)

ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТОРГІВЛЯ

Збірник наукових праць

ВИПУСК 46

ЛЬВІВ

ВИДАВНИЦТВО ЛЬВІВСЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

2025

Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць / [редакц. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2025. – Вип. 46. – 180 с.

Збірник наукових праць

Випуск 44

Збірник наукових праць «Торгівля, комерція, підприємництво» перейменовано у збірник наукових праць «Підприємництво і торгівля».

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України категорії «Б» згідно з Наказом МОН України № 1643 (Додаток 4) від 28.12.2019 р. та Наказом МОН України № 491 (Додаток 3) від 27.04.2023 р.

Спеціальності: С1 – Економіка та міжнародні економічні відносини; Д1 – Облік і оподаткування; Д2 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок; Д3 – Менеджмент; Д5 – Маркетинг; Д7 – Торгівля.

Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа: Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення № 2512 від 08.08.2024 року.

Ідентифікатор медіа: R30-04399.

Друкується за ухвалою Вченої ради Львівського торговельно-економічного університету. Протокол засідання Ради № 4 від 23 жовтня 2025 р.

Редакційна колегія:

Куцик Петро Олексійович, д.е.н., проф. (головний редактор)

Семак Богдан Богданович, д.е.н., проф. (заступник головного редактора)

Міщук Ігор Пилипович, д.е.н., проф. (заступник головного редактора)

Мельник Ірина Миколаївна, д.е.н., проф. (відповідальний секретар)

Базиліук Володимир Богданович, д.е.н., проф.

Бугріменко Роман Михайлович, д.е.н., проф.

Воронко Роман Михайлович, д.е.н., проф.

Губені Юрій Едвардович, д.е.н., проф.

Зубков Сергій Олександрович, д.е.н., проф.

Князева Тетяна В'ячеславівна, д.е.н., проф.

Ковальчук Світлана Володимирівна, д.е.н., проф.

Копиліук Оксана Іванівна, д.е.н., проф.

Кореніук Петро Іванович, д.е.н., проф.

Лупак Руслан Любомирович, д.е.н., проф.

Міценко Наталія Григорівна, д.е.н., проф.

Поліщук Ірина Ігорівна, д.е.н., проф.

Полякова Юлія Володимирівна, д.е.н., проф.

Сафонов Юрій Миколайович, д.е.н., проф.

Свидрук Ірена Ігорівна, д.е.н., проф.

Трут Ольга Олексіївна, д.е.н., проф.

Черкасова Світлана Василівна, д.е.н., проф.

Шимановська-Діанич Людмила Михайлівна, д.е.н., проф.

Франів Ігор Андрійович, д.е.н., проф.

Хлуска Йоланта, Dr hab., проф., (Республіка Польща)

Шавга Лариса Афанасьєвна, д.е.н., проф., (Республіка Молдова)

Відповідальний за випуск – д.е.н., проф. Семак Б. Б.

Видання індексується у наукометричних базах:

Ulrich's Periodicals, Index Copernicus, Google Scholar, World Cat

DOI: 10.32782/2522-1256

DOI: 10.32782/2522-1256-2025-46

Електронна сторінка видання: <http://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi>

© Львівський торговельно-економічний університет, 2025

ЗМІСТ

Барков І. С. ОЦІНКА СПОЖИВЧИХ УПОДОБАНЬ І ФАКТОРІВ ВИБОРУ БРЕНДУ МЕДІАКОМПАНІЙ.....	7
Басій Н. Ф., Дайновський Ю. А., Семак Б. Б., Яхвак Д. М. ПРИЙОМИ МАРКЕТИНГОВОЇ ПОЛІТИКИ РОЗПОДІЛУ.....	16
Горват Т. Ю., Лугош Л. М., Ігнатко Я. В. АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ НЕПРИБУТКОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....	27
Городня Т. А., Ніколайчук О. А. ДІАГНОСТИКА ЕКОНОМІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ.....	34
Гузар У. Є. БЕЗПЕКОВІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ РЕГІОНУ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	43
Коваль Я. С. ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ФАКТОР ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В УМОВАХ КРИЗОВИХ ВИКЛИКІВ.....	50
Краєвський В. М., Мискін Ю. І., Лісовий А. В. ТЕЛЕОЛОГІЯ ПРОЗОРОСТІ У ЦИФРОВОМУ УПРАВЛІННІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ІНТЕГРАЦІЇ БЛОКЧЕЙНУ У ВНУТРІШНІЙ АУДИТ.....	58
Куцик П. О., Ковтун О. І. ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ІЗ ШІ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОКУПНИХ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ.....	66
Лихолат С. М., Франів І. А., Середа С. А. КОМПЛЕКСНИЙ АНАЛІЗ ФУЛФІЛМЕНТУ: ЕКОНОМІЧНА ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ТЕХНОЛОГІЧНІ РІШЕННЯ.....	81
Лунак Р. Л. МОДЕРНІЗАЦІЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНІ.....	88
Маліношевський Д. М., Ямбих Є. С., Колесніченко М. М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ВЕКТОРНИХ ОРІЄНТИРІВ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ.....	97
Педченко Н. С., Прасолова С. П., Франко Л. С., Борсук С. І. ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	105
Рудюк Я. А., Шуляр Р. В. ІНТЕГРОВАНА КОНЦЕПЦІЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ У КРИЗОВИХ УМОВАХ.....	116
Устік Т. В. МАРКЕТИНГ МІСТА: ВІД БРЕНДИНГУ ДО ІНВЕСТИЦІЙ.....	124

УДК 336.1/.5:330.34:338.246.8(477.53)

Педченко Н. С.*pedchenko_ns@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5093-2453**д.е.н., професор кафедри фінансів та банківської справи,
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава***Прасолова С. П.***prasolova.s.p@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4203-5426**к.е.н., доцент кафедри фінансів та банківської справи,
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава***Франко Л. С.***lysichka.08@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0597-1960**к.е.н., доцент кафедри міжнародної економіки
та міжнародних економічних відносин,
Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава***Борсук С. І.***магістр,**Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава*

ФІНАНСОВІ ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ЕКОСИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ФІНАНСОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ ТЕРИТОРІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Анотація. Метою дослідження виступає вивчення фінансових ресурсів, що формують основу для екосистеми економічного розвитку та забезпечують фінансове відновлення території в умовах воєнного стану (на прикладі Полтавської області). У дослідженні застосовано методи логічного аналізу та синтезу, індуктивний і дедуктивний підходи, абстрагування, моделювання та інструменти системного аналізу. Дослідження показало, що економіка Полтавщини зберігає відносну стійкість перед кризовими процесами завдяки диверсифікації виробництва, високій продуктивності аграрного сектору та активній участі у міжнародній торгівлі. Встановлено, що основними джерелами фінансування є збільшення податкових надходжень завдяки розвитку малого та середнього підприємництва, підтримці релокованих компаній і залученню зовнішніх інвестицій. Важливим фактором виступає також налагодження співробітництва з міжнародними донорами, що забезпечує додаткові ресурси для відновлення економіки та сталого розвитку. Доведено, що експортний потенціал має стратегічне значення, оскільки сприяє економічному зростанню, створенню робочих місць, фінансовій стабілізації та відбудові регіональної інфраструктури. Як ключові напрями запропоновано відновлення транспортної та логістичної інфраструктури, розширення зовнішніх ринків, розвиток нових експортних можливостей, активізацію інвестиційних процесів та підтримку малого й середнього бізнесу. У роботі визначено та обґрунтовано фінансові інструменти, які дозволяють створити екосистему економічного розвитку та відновити фінансовий потенціал території в умовах війни, а також розроблено методичний підхід до обчислення інтегрального показника фінансової стійкості й перспектив зростання Полтавської області.

Ключові слова: фінансові джерела, екосистема, формування, економічний розвиток, фінансове відновлення, територія, Полтавська область, релокація, війна.

Pedchenko Nataliia

pedchenko_ns@ukr.net, ORCID ID: 0000-0001-5093-2453

*Doctor of Economics, Professor of the Department of Finance and Banking,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

Prasolova Svitlana

prasolova.s.p@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4203-5426

*PhD, Associate Professor at the Department of Finance and Banking,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

Franko Liudmyla

lysichka.08@ukr.net, ORCID ID: 0000-0002-0597-1960

*PhD, Associate Professor at the Department of International Economics
and International Economic Relations,
Poltava University of Economics and Trade, Poltava*

Borsyk Serhiy

Master Student,

Poltava University of Economics and Trade, Poltava

**FINANCIAL SOURCES FOR THE FORMATION
OF AN ECOSYSTEM OF ECONOMIC DEVELOPMENT
AND FINANCIAL RECOVERY
OF THE TERRITORY IN WAR CONDITIONS
(ON THE EXAMPLE OF THE POLTAVA REGION)**

Abstract. *The purpose of the study is to study the financial sources of the formation of an ecosystem of economic development and financial recovery of the territory in war conditions (using the example of the Poltava region). The article uses such research methods as methods of analysis and synthesis, induction and deduction, abstraction, modeling, and system analysis. The study showed that the economy of Poltava region remains relatively resilient to crisis processes due to diversification of production, high productivity of the agricultural sector and active participation in international trade. It was established that the main sources of financing are an increase in tax revenues due to the development of small and medium-sized businesses, support for relocated companies and attraction of foreign investments. It was noted that the relocation of enterprises will remain an important direction for preserving the entrepreneurial potential of the territory, but not in the long term. An important factor is also the establishment of cooperation with international donors, which provides additional resources for economic recovery and sustainable development. It is proven that export potential is of strategic importance, as it contributes to economic growth, job creation, financial stabilization and reconstruction of regional infrastructure. The key areas proposed are the restoration of transport and logistics infrastructure, expansion of foreign markets, development of new export opportunities, activation of investment processes and support for small and medium-sized businesses. The importance of strategic planning for the restoration, modernization of infrastructure and stimulation of the region's innovative potential was emphasized. Effective financial sources for the formation of an ecosystem of economic development and financial recovery of the territory in war conditions and the methodology for calculating the integral indicator of the financial potential of recovery and development of the Poltava region are proposed.*

Keywords: financial sources, ecosystem, formation, economic development, financial recovery, territory, Poltava region, relocation, war.

JEL Classification: G10, Q57, O10

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2025-46-12>

Постановка проблеми. Фінансові джерела становлять основу економічного розвитку регіону та створюють умови для його відновлення, що набуває особливої актуальності в період воєнних загроз. Полтавська область, маючи значний економічний потенціал, зосереджує зусилля на пошуку та акумулюванні фінансових ресурсів, необхідних для формування екосистеми економічного зростання та забезпечення довгострокової стабілізації в умовах війни. Важливими перевагами території є вигідне географічне розташування та транспортна доступність, професійно підготовлені трудові ресурси, розвинута інфраструктура ринку, сприятливий діловий клімат і достатньо високий рівень інвестиційної привабливості. У сучасній економіці ключовими каналами фінансування виступають бюджетні ресурси, заощадження домогосподарств, прибутковість підприємств, інвестиційні надходження та зовнішня фінансова допомога. Оптимальне використання цих потоків є визначальною умовою для успішного функціонування екосистеми економічного розвитку, що охоплює відбудову інфраструктури, стимулювання підприємництва та підтримку життєдіяльності населення в період воєнних випробувань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед сучасних наукових досліджень, що присвячені фінансовим аспектам формування екосистеми економічного розвитку та відновлення територій у період війни, важливе місце займають праці вітчизняних авторів. Так, Педченко Н., Нестуля Ю., Кудаський О. та Педченко М. розглядають як теоретичні підвалини інноваційної екосистеми відновлення економіки України [8], так і потребу створення системи фінансової безпеки в умовах воєнних загроз [7]. Прасолова С., Франко Л., Бойк О. та Борсук С. зосередили увагу на аналізі чинників, що впливають на функціонування екосистеми розвитку територій, застосувавши багатофакторну регресійну модель [10]. Окремий напрям їхніх досліджень, виконаний у співпраці з Семикозом Д., стосується теоретико-методологічних підходів до вивчення екосистеми фінансового відновлення та економічного розвитку [11]. Проблематика державної підтримки малого підприємництва у післявоєнний період, зокрема в галузевому розрізі, розкрита у роботах Стрілець В., Педченко Н., Яріш О., Сокола А. та Мухи М. [12]. Вагомий внесок у дослідження зробили також Прасолова С., Франко Л., Богданівський В.

та Борсук С., які надали комплексну оцінку екосистеми фінансового відновлення й економічного розвитку Полтавської області [9]. Прикладні аспекти цієї тематики розвивають Тарасовський Ю., що аналізує перспективи бізнесу у процесі стабілізації економічної ситуації в умовах війни [13], та Шевчук С., котрий вивчає просторове планування соціально-економічного розвитку Полтавської області, спираючись на концепцію полюсів зростання [14].

Постановка завдання. Метою статті є дослідження фінансових ресурсів, що сприяють формуванню екосистеми економічного розвитку та відновленню фінансового потенціалу території в умовах війни, зокрема на прикладі Полтавської області.

Виклад основного матеріалу дослідження. При дослідженні фінансових джерел, які забезпечують формування екосистеми економічного розвитку та фінансове відновлення територій в умовах війни, слід враховувати напрями надходження ресурсів, що виникають у результаті релокації підприємств. В Україні з початку повномасштабного вторгнення діє програма переміщення компаній у безпечніші регіони. Сам процес релокації та галузева трансформація виявилися ключовими для збереження підприємницького потенціалу регіонів у воєнний період. Це досягається завдяки адаптації бізнесу до нових умов, що включає зміну ланцюгів постачання, оновлення клієнтської бази та переорієнтацію зовнішньоекономічної діяльності на ринки ЄС [2].

Основними чинниками, що спричинили релокацію підприємств під час повномасштабної війни, стали:

- загроза для життя та здоров'я працівників;
- часткове або повне руйнування виробничих потужностей;
- відсутність доступу до сировини, матеріалів і необхідного обладнання;
- проблеми з логістикою та постачанням товарів і послуг.

Для регіонів, куди переміщуються компанії, такі зміни означають появу нових робочих місць та зростання податкових надходжень (рис. 1) [15].

Війна суттєво позначилася на економічній активності Полтавської області, що відображається у формуванні обласного бюджету. У 2022 році податкові надходження скоротилися на 44,7% порівняно з 2021 роком (з 3,8 до 2,1 млрд грн), що демонструє негативний

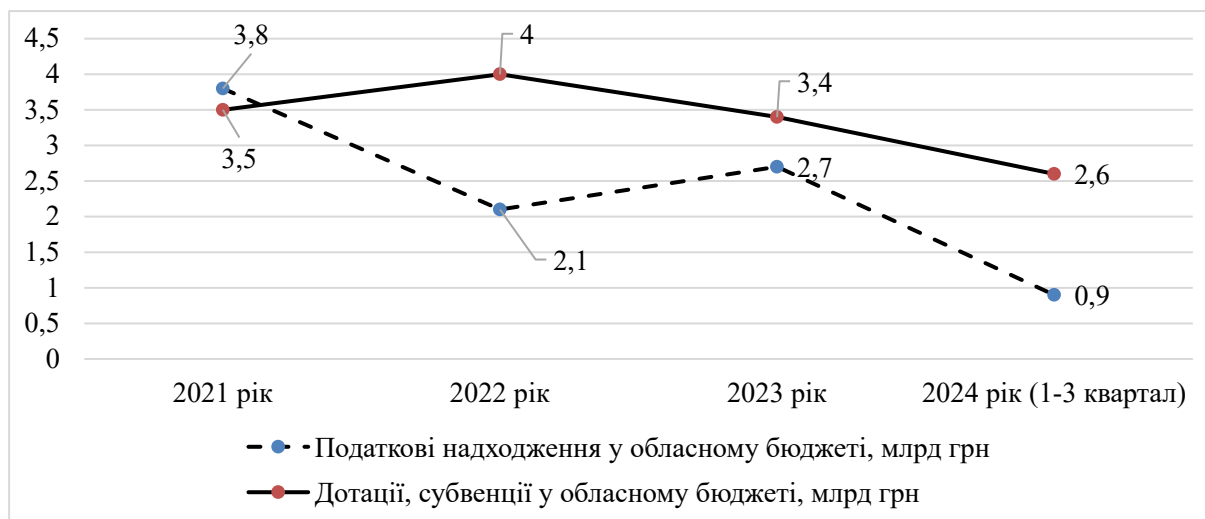

Рис. 1. Роль релокації підприємств у формуванні доходів обласного бюджету Полтавщини за 2021–2023 роки, млрд грн

Джерело: складено на основі [15]

вплив повномасштабної агресії РФ на підприємницьку діяльність. У 2023 році спостерігається відновлення надходжень до 2,7 млрд грн (+28,6%), проте у 2024 році (1–3 квартали) цей показник знизився до 0,9 млрд грн, що свідчить про подальші складнощі у відновленні економіки.

Зростання обсягу дотацій та субвенцій у 2022 році до 4 млрд грн (+14,3% порівняно з 2021 роком) вказує на активну державну підтримку у кризовий період. Наступного року, у 2023 році, обсяг дотацій зменшився до 3,4 млрд грн (-15%), а у 2024 році (1–3 квартали) – до 2,6 млрд грн, що відображає скорочення державного фінансування та зростання фінансового навантаження на регіон.

Релокація підприємств залишалася одним із ключових механізмів збереження підприємницького потенціалу області, проте її довгострокова ефективність поки залишається під питанням. Висока залежність від державної підтримки підкреслює потребу розробки стратегій, спрямованих на її зменшення. Для стимулювання податкових надходжень важливо створювати сприятливі умови для малого та середнього бізнесу, підтримувати релоковані компанії та залучати інвестиції. Поглиблена співпраця з міжнародними донорами може стати чинником відновлення економіки регіону та забезпечення сталого розвитку.

Малий і середній бізнес продовжує стикатися з несприятливими умовами для ведення діяльності. Показник Ukrainian Business Index (UBI) у першій половині 2023 року дещо зріс,

але залишався на низькому рівні (36,3 з 100), знизившись порівняно з попереднім виміром (38,2) [1]. У листопаді 2023 року індекс бізнес-активності склав 36,3 з 100 можливих, що хоча й перевищує локальний мінімум вересня 2022 року (33,9) [1], свідчить про обмежені очікування підприємців щодо покращення економічної ситуації та бізнес-середовища в найближчі місяці. Прогнози щодо діяльності у 2023 році також погіршилися: очікуване зростання оборотів становить лише 6,3%, що менше за попередній прогноз (8,2%). Приблизно 19% підприємств очікують, що їхня діяльність буде на рівні до 50% порівняно з попереднім роком або призведе до припинення роботи. Підприємці зазначають низку негативних факторів, які ускладнюють відновлення та розвиток бізнесу (рис. 2).

Незважаючи на значне скорочення кількості підприємств у 2022 році, у 2023 році в Україні спостерігається зростання числа юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців на 2%. Винятком залишаються Донецька та Луганська області, що перебувають у зоні активних бойових дій, де кількість підприємств зменшилася. Найбільше збільшення зареєстрованих підприємств зафіксовано у Волинській, Закарпатській, Львівській, Чернівецькій областях та місті Києві.

У Полтавській області протягом періоду з 1 жовтня 2022 року до 1 жовтня 2023 року кількість юридичних осіб зросла з 35 548 до 36 093, що відповідає приросту на 1,5% (рис. 3). Така тенденція свідчить про поступове віднов-

десятки лідерів серед українських областей за обсягами експорту. За підсумками дев'яти місяців 2023 року його частка в загальноукраїнському експорті становила 3,7%, що нижче показників попередніх років (4,2% у 2022 році та 4,7% у 2021 році). Підприємства регіону працюють у складних умовах воєнного стану, що спричинило поступове зниження зовнішньоторговельної активності.

Водночас Полтавська область утримує позитивне сальдо зовнішньої торгівлі – за дев'ять місяців 2023 року воно становило 366,6 млн дол. США, що різко контрастує із загальноукраїнським від'ємним значенням (-666,0 млн дол. США у 2022 році та -1309,7 млн дол. США у 2021 році). Коефіцієнт покриття експортом імпорту у регіоні за цей період склав 1,58, що трохи краще, ніж у 2022 році (1,55), але дещо поступається показнику 2021 року.

Оборот зовнішньої торгівлі товарами у 2023 році склав 1,63 млрд дол. США, що на 33,1% менше порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Загалом, у 2022 році обсяг зовнішньої торгівлі знизився на 40% порівняно з довоєнним 2021 роком. Крім того, спостерігається уповільнення зростання кількості торговельних партнерів: якщо у 2021 році регіон співпрацював із 143 країнами, то у 2023 році – із 128.

Обсяг експорту товарів за 2023 рік склав 1433 млн дол. США, що на 33,9% менше порівняно з аналогічним періодом 2022 року. Цей спад продовжує негативну тенденцію, яка триває вже другий рік поспіль після зниження експорту на 41,5% у 2022 році порівняно з рекордним 2021 роком (таблиця 1).

Протягом січня–вересня 2024 року Полтавська область експортувала товари на суму 1 514 168,7 тис. дол. США, що становить

153,1% рівня аналогічного періоду 2023 року. Імпорт за цей час досяг 769 499,0 тис. дол. США, або 121,5% порівняно з попереднім роком. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі становило 744 669,7 тис. дол. США, тоді як у січні–вересні 2023 року воно також було позитивним і дорівнювало 355 360,2 тис. дол. США. Коефіцієнт покриття імпорту експортом підвищився до 1,97 (у 2023 році він складав 1,56). Зовнішньоторговельні операції області проводилися з партнерами із 134 країн світу (рис. 4) [5].

Товарна структура зовнішньої торгівлі Полтавської області за січень–вересень 2024 року свідчить про перевагу експорту над імпортом. Загальний обсяг експорту склав 1 514 168,7 тис. дол. США, що на 53,1% перевищує показник аналогічного періоду 2023 року, тоді як імпорт збільшився на 21,5% і досяг 769 499,0 тис. дол. США. Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі склало 744 669,7 тис. дол. США, що демонструє високу конкурентоспроможність регіональної продукції на міжнародному ринку.

Серед експорту провідну частку займають мінеральні продукти (38,5%), зокрема залізні руди, які залишаються ключовою позицією регіону. Їхній експорт зріс на 56,5% порівняно з попереднім роком, що свідчить про стабільний попит на сировину. Значну роль відіграють продукти рослинного походження (31,2%), головним чином зернові культури (25,7%), обсяг експорту яких зріс на 71%, що підтверджує успішну інтеграцію аграрного сектору області у світові ринки. Готові харчові продукти займають третє місце (10,5%) і демонструють зростання на 50%, що свідчить про нарощування переробки в аграрному секторі.

Таблиця 1

Експортна активність Полтавської області у 2020–2023 роках

Полтавська область	Експорт			Імпорт			Сальдо, тис. дол. США
	тис. дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу	тис. дол. США	у % до попереднього року	у % до загального обсягу	
2020 рік	2317276	110,2	4,71	1172475	86,20	2,157817	1144801
2021 рік	3189527	137,6	4,69	1879788	160,33	2,580598	1309739
2022 рік	1867032	58,5	4,23	1201464	63,91	2,172794	665568,7
2023 рік	1433241	76,8	3,96	922584,5	76,79	1,451356	510656,1

Джерело: складено на основі [5]

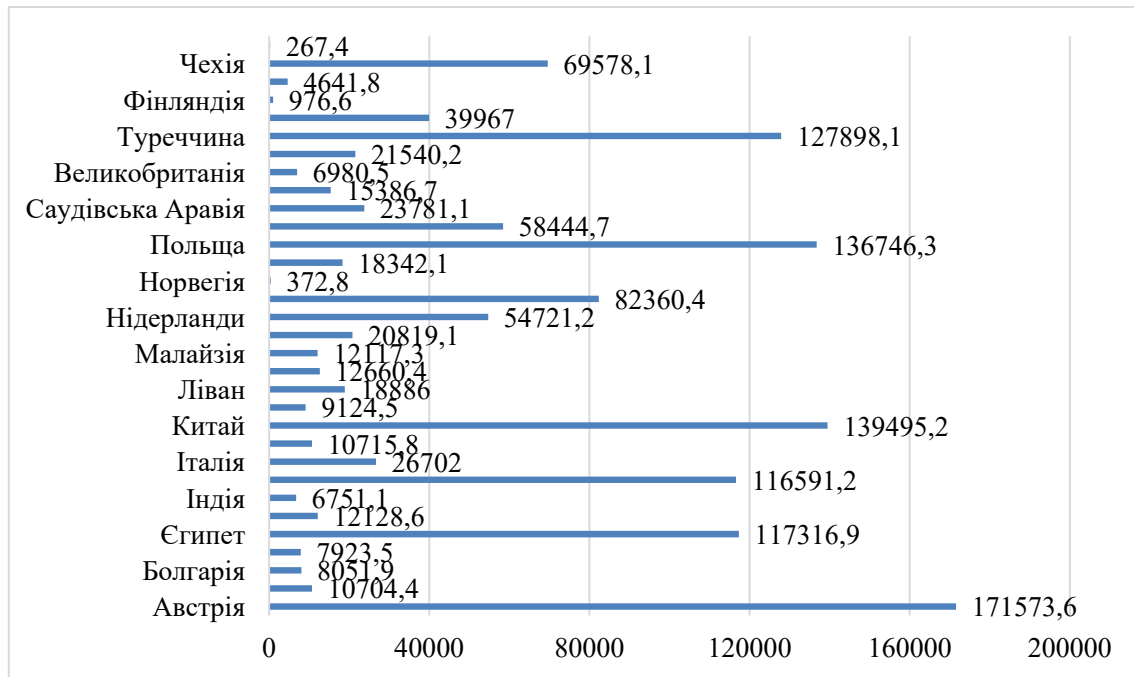

Рис. 4. Географічний розподіл експорту товарів Полтавської області (січень–вересень 2024), тис. дол. США

Джерело: складено на основі [5]

Структура імпорту значно відрізняється: основними позиціями є мінеральні продукти (32,2%) та хімічна продукція (14,1%). Головним імпортним товаром у першій групі є паливо (31,5% від загального імпорту), обсяг якого зріс на 64,8%, що вказує на залежність області від зовнішніх поставок енергоносіїв. Серед хімічної продукції відзначається стрімке зростання імпорту органічних хімічних сполук (+149%), пов'язане з активізацією промислового виробництва та потребою у сировині.

Менші частки в експорті та імпорті займають товари з високою доданою вартістю, такі як полімери, пластмаси, вироби з чорних металів та текстиль, що свідчить про обмежений розвиток високотехнологічного виробництва. Експорт добрів практично відсутній, хоча імпорт у цій категорії залишається важливим для аграрного сектору.

Загалом, зовнішня торгівля Полтавської області демонструє залежність від експорту сировини та імпорту енергоносіїв і промислової сировини. Для збалансованого розвитку регіону необхідно збільшити частку продукції з високою доданою вартістю в обох напрямках [4].

Таким чином, експортний потенціал виступає важливим фінансовим ресурсом форму-

вання екосистеми відновлення області, сприяючи економічному зростанню, відновленню робочих місць, фінансовій стабільності та розвитку інфраструктури.

За даними Програми розвитку ООН в Україні, у 2024 році найбільший потенціал відновлення демонструє бізнес у східних областях. Виявляються суттєві регіональні розбіжності: підприємства на сході та півдні зазнають приблизно в 1,5 рази більших збитків, ніж у західних регіонах. Приблизно третина компаній має податкові заборгованості. Основний тягар повномасштабного вторгнення припав на схід та південь: 18,2% компаній у східних областях були змушені призупинити діяльність на понад 12 місяців, тоді як у південних областях цей показник склав 12,7% [6].

Враховуючи результати аналізу всіх фінансових джерел формування екосистеми відновлення та їх потенціал, який включає ресурси від державних органів, міжнародних організацій та релокованого бізнесу, доцільно розрахувати інтегральний показник фінансового потенціалу відновлення та розвитку регіону (таблиця 2).

У зв'язку з різними напрямками та різними одиницями виміру обраних показників, доцільно застосувати їх стандартизацію за поданою формулою (таблиця 3).

Таблиця 2

**Вихідні значення для інтегрального показника фінансового потенціалу
відновлення та розвитку Полтавської області у 2016–2024 роках**

Роки	Доходи без урахування трансфертів, млн грн	Доходи домогосподарств, млн грн	Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	Освоєні капітальні інвестиції, млрд грн	Чистий прибуток, тис. грн	Експорт, млн. дол. США	Додаткові податкові надходження від реєстрованих підприємств	Додаткові дотації та субвенції у обласному бюджеті	Кошти програми з відновлення України, тис. грн
2016 рік	951,5	46984	25371,2	8,3	17977540	1481,1	X	X	X
2017 рік	2089,6	49928	26195,7	15,2	19992428,7	1436	X	X	X
2018 рік	1780,4	60610	31996,5	15,9	24643782,2	1864,5	X	X	X
2019 рік	1868,3	71926	37938,4	18,6	28744128,6	1905,9	X	X	X
2020 рік	2248,40	92768	48663	23	33306487,4	2102,4	X	X	X
2021 рік	2481,6	114656	61648,8	25,2	56347647,2	2317,28	3,8	3,5	X
2022 рік	3612	129647	72843	28	28126170,4	3189,53	2,1	4	4400
2023 рік	3413	138898	78813	17,5	31517350,3	1867,03	2,7	3,4	4305,9
I–III квартал 2024 рік	3324	167228	95770	18,2	26789747,76	1433,24	0,9	2,6	4653,3

Джерело: складено на основі [3–6]

Таблиця 3

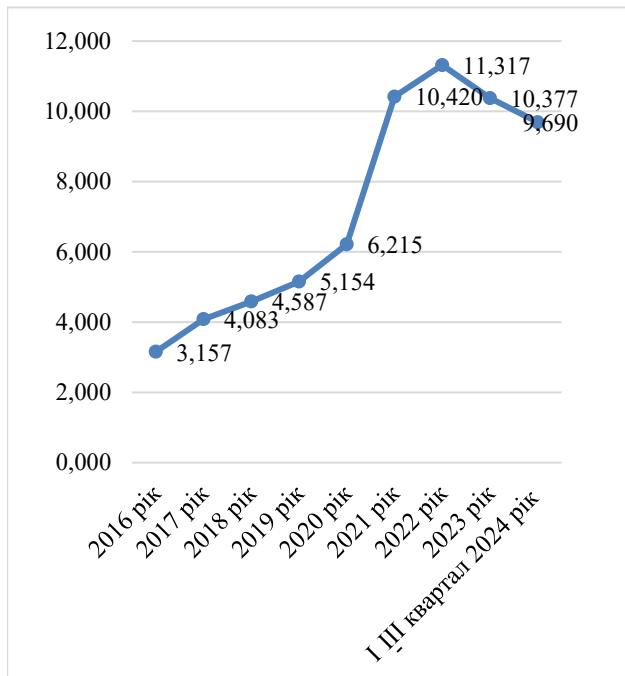
**Вихідні значення для інтегрального показника фінансового потенціалу
відновлення та розвитку Полтавської області у 2016–2024 роках**

Роки	Доходи без урахування трансфертів, млн грн	Доходи домогосподарств, млн грн	Наявний дохід у розрахунку на одну особу, грн	Освоєні капітальні інвестиції, млрд грн	Чистий прибуток, тис. грн	Експорт, млн. дол. США	Додаткові податкові надходження від реєстрованих підприємств	Додаткові дотації та субвенції у обласному бюджеті	Кошти програми з відновлення України, тис. грн
2016 рік	0,393	0,485	0,476	0,440	0,605	0,758	X	X	X
2017 рік	0,864	0,515	0,492	0,805	0,673	0,734	X	X	X
2018 рік	0,736	0,625	0,601	0,842	0,829	0,954	X	X	X
2019 рік	0,772	0,742	0,712	0,985	0,967	0,975	X	X	X
2020 рік	0,930	0,957	0,914	1,218	1,121	1,075	X	X	X
2021 рік	1,026	1,183	1,158	1,335	1,896	1,185	1,600	1,037	X
2022 рік	1,493	1,337	1,368	1,483	0,946	1,631	0,884	1,185	0,988
2023 рік	1,411	1,433	1,480	0,927	1,061	0,955	1,137	1,007	0,967
I–III квартал 2024 рік	1,374	1,725	1,799	0,964	0,902	0,733	0,379	0,770	1,045

Джерело: пораховано авторами

Розрахунок інтегрального показника фінансового потенціалу відновлення та розвитку регіону на основі стандартизованих даних (рис. 5) за 2016–2024 роки показує помітну динаміку, що відображає вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на економічну ситуацію області. У період 2016–2019 років фінансовий потенціал поступово зростав із 3,157 до 5,154, що свідчить про стабільність та сприятливі економічні умови в Україні після кризи 2014–2015 років. Основними рушійними силами цього зростання були активізація економічної діяльності, розширення зовнішньоторговельних операцій та розвиток регіональної інфраструктури.

У 2020 році показник досяг 6,215, попри глобальні економічні труднощі, спричинені пандемією COVID-19. Це підвищення, ймовірно, зумовлене здатністю бізнесу адаптуватися до кризових умов, державною підтримкою аграрного сектору та інвестиціями у цифровізацію. У 2021 році спостерігалось стрімке зростання показника до 10,420, що могло бути зумовлене відновленням глобальної економіки після пандемії та стабільністю цін на ключові сировинні товари, такі як зернові культури та руда, що мають велике значення для економіки регіону.

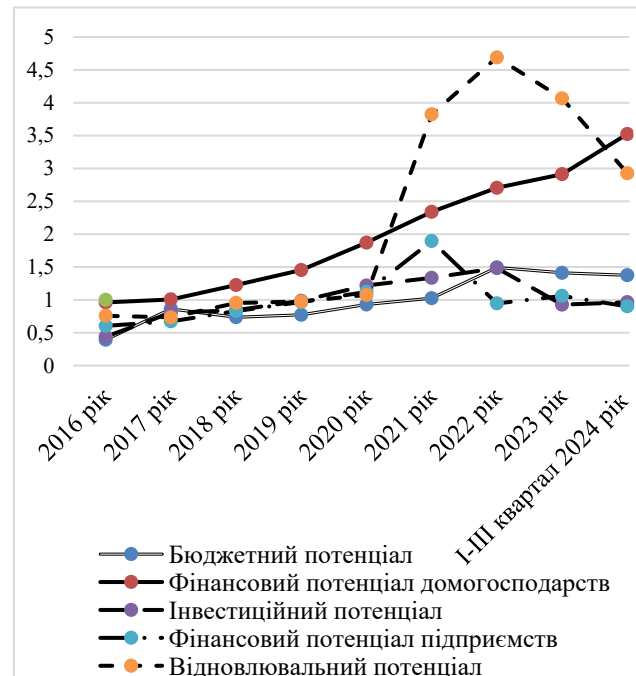

Динаміка інтегрального показника фінансового потенціалу регіону

На початок 2022 року, у момент початку повномасштабної війни, фінансовий потенціал відновлення та розвитку регіону досяг свого пікового значення – 11,317. Проте таке зростання слід розглядати в контексті умов воєнної економіки, коли значна частина ресурсів спрямовується на оборону, логістику та відновлення критичної інфраструктури. Додатково на показник впливали зміни у зовнішній торгівлі та фокус на підтримку стратегічно важливих галузей.

У 2023 році фінансовий потенціал зменшився до 10,377 млрд, а за три квартали 2024 року склав 9,690 млрд. Таке зниження, ймовірно, обумовлене тривалими економічними наслідками війни, зокрема скороченням інвестицій, підвищенням рівня інфляції, втратою частини інфраструктури та людського капіталу. Водночас спостерігається зростання залежності регіону від міжнародної допомоги та програм відновлення.

Висновок із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Фінансовий потенціал Полтавської області у сфері відновлення та розвитку демонструє помітну стійкість до кризових явищ завдяки диверсифікованій еко-

Динаміка інтегральних показників складових фінансового потенціалу регіону

Рис. 5. Стан і динаміка інтегрального показника фінансового потенціалу відновлення та розвитку регіону (Полтавська область) за 2016–2024 роки

Джерело: пораховано авторами

номії, сильному аграрному сектору та активній участі в міжнародній торгівлі. Водночас наслідки війни та довготривалий вплив пандемії підкреслюють важливість стратегічного планування для відновлення, модернізації інфраструктури та стимулювання інноваційного потенціалу регіону.

Особливо значущим є відновлення експортного потенціалу як одного з ключових механізмів формування екосистеми економічного відновлення та розвитку територій, оскільки це сприяє залученню інвестицій, оновленню виробничих потужностей та розвитку інфраструктури, що реалізується через такі напрями:

– Відновлення логістичних шляхів і доступу до ринків. Забезпечення безпечних та ефективних шляхів доставки продукції на зовнішні ринки є ключовим завданням. Важливо відновити залізничні, автомобільні та портові комунікації для поліпшення логістичної інфраструктури.

– Розширення експортних напрямів. Хоча аграрний сектор залишається основним драйвером експорту, важливо розвивати нові напрямки, включно з високотехнологічною продукцією та послугами, що допоможе зменшити залежність від сировинних ринків.

– Залучення інвестицій. Важливо стимулювати інвестиції як внутрішнього, так і зовнішнього походження шляхом створення стабільного правового та регуляторного середовища, що сприятиме зміцненню експортного потенціалу.

– Підтримка малого та середнього бізнесу. Забезпечення доступу до ринків та ресурсів для малих і середніх підприємств, особливо в аграрному секторі, дозволить їм виробляти конкурентоспроможну продукцію для експорту та сприятиме розвитку економіки регіону.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ukrainian Business Index. URL: https://export.gov.ua/news/3145-ukrainian_business_index_report

2. Виклики економічного розвитку регіонів України в умовах війни та повоєнного відновлення: науково-аналітична доповідь. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/e20230002.pdf>

3. Звіт про виконання програми сприяння залученню інвестицій, формуванню позитивного іміджу та розвитку міжнародного економічного співробітництва Полтавської області на 2021–2023 роки. URL: <https://poda.gov.ua/documents/164054>

4. Інформація головного управління статистики Полтавської області. URL: <https://www.pl.ukrstat.gov.ua/>

5. Інформація офіційного сайту Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Оцінка впливу війни на макро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ : Програма розвитку ООН в Україні, 2024. 86 с.

7. Педченко Н. С., Лапечук О. А., Нестуля Ю. О., Нестуля В. О., Педченко М. Г. Обґрунтування необхідності побудови стратегії забезпечення фінансової безпеки та її значення у системі фінансового менеджменту підприємства в умовах війни. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2024. № 3 (113). С. 59–66. URL: <http://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/273/259>

8. Педченко Н., Нестуля Ю., Кудаський О., Педченко М. Інноваційна екосистема відновлення національної економіки України: теоретичний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2023. № 4 (110). С. 56–60. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-8>

9. Педченко Н., Прасолова С., Франко Л., Богданівський В., Борсук С. Оцінка властивостей екосистеми фінансового відновлення та економічного розвитку Полтавської області: прикладний аспект. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2025. № 3 (117). С. 61–68. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-3-8>

10. Педченко Н., Прасолова С., Франко Л., Бойко О., Борсук С. Визначення за допомогою багатофакторної регресійної моделі впливу факторів на функціонування екосистеми економічного розвитку територій (на прикладі Полтавської області). *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2025. № 1 (115). С. 25–33. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-1-4>

11. Педченко Н., Прасолова С., Франко Л., Семикоз Д., Борсук С. Теоретико-методологічні засади дослідження екосистеми фінансового відновлення та економічного розвитку території (на прикладі Полтавської області). *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2025. № 2 (116). С. 84–90. DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-12>

12. Стрілець В. Ю., Педченко Н. С., Яріш О. В., Сокіл А. А., Муха М. Ю. Державна підтримка відновлення малого підприємництва в Україні у післявоєнний період: галузевий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2023. № 57.

С. 37–47. URL: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/57-2023/7.pdf>

13. Тарасовський Ю. Бізнес не бачить перспектив покращення економічної ситуації найближчим часом. URL: <https://forbes.ua/news/biznes-poki-ne-bachit-perspektiv-pokrashchennya-ekonomichnoi-situatsii-doslidzhennya-16022023-11771>

14. Шевчук С. М. Планування соціально-економічного простору Полтавської області на засадах теорії полюсів зростання. *Економіка та суспільство*. 2023. № 52. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2612/2530/>

15. Як релокація бізнесів відобразилася на бюджетах областей. URL: <https://slovoidilo.ua/2024/11/20/infografika/ekonomika/yak-relokacziya-biznesiv-vidobrazylasya-byudzheta-oblastej>

REFERENCES

1. Ukrainian Business Index, Available at: <https://export.gov.ua/news/3145-ukrainian-business-index-report>

2. Виходи економічного розвитку регіонів України в умовах війни та повоєнного відновлення: науково-аналітична доповідь, Available at: <https://ird.gov.ua/irdp/e20230002.pdf>

3. Звіт про виконання програми сприяння залученню інвестицій, формуванню позитивного іміджу та розвитку міжнародного економічного співробітництва Полтавської області на 2021–2023 роки, Available at: <https://poda.gov.ua/documents/164054>

4. Інформація про головне управління статистики Полтавської області, Available at: <https://www.pl.ukrstat.gov.ua/>

5. Інформація офіційного сайту Державної служби статистики України, Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

6. Осинка впливу війни на макро-, мали та середні підприємства в Україні, (2024), Програма розвитку ООН в Україні, Київ, Україна.

7. Pedchenko N. S., Lapechuk O. A., Nestulia Yu. O., Nestulia V. O., & Pedchenko M. H. (2024). Обґрунтування необхідності побудови стратегії забезпечення фінансової безпеки та її значення у системі фінансового менеджменту підприємства в умовах війни, *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Економічні науки"*, no. 3 (113), pp. 59–66, Available at: <http://puet.poltava.ua/index.php/economics/article/view/273/259>

8. Pedchenko N., Nestulia Yu., Kudatskyi O., Pedchenko M. (2023). Інноваційна екосистема відновлення національної економіки України: теоретичний аспект, *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Еконо-*

мічні науки", no. 4 (110), pp. 56–60, DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2023-4-8>

9. Pedchenko N., Prasolova S., Franko L., Bohdanivskyi V., Borsuk S. (2025), Осинка власності екосистем фінансового відновлення та економічного розвитку Полтавської області: прикладний аспект, *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Економічні науки"*, no. 3 (117), pp. 61–68, DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-3-8>

10. Pedchenko N., Prasolova S., Franko L., Boiko O., Borsuk S. (2025), Визначення за допомогою багатфакторної регресійної моделі впливу факторів на функціонування екосистем економічного розвитку території (на прикладі Полтавської області), *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Економічні науки"*, no. 1 (115), pp. 25–33, DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-1-4>

11. Pedchenko N., Prasolova S., Franko L., Semykoz D. & Borsuk S. (2025), Теоретико-методологічні засади дослідження екосистем фінансового відновлення та економічного розвитку території (на прикладі Полтавської області), *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія "Економічні науки"*, no. 2 (116), pp. 84–90, DOI: <https://doi.org/10.37734/2409-6873-2025-2-12>

12. Strilets V. Yu., Pedchenko N. S., Yarish O. V., Sokil A. A., Mukha M. Yu. (2023), Державна підтримка відновлення малого підприємництва в Україні у післявоєнний період: галузевий аспект, *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: "Економіка і менеджмент"*, no. (57), pp. 37–47, Available at: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2023/57-2023/7.pdf>

13. Тарасовський Ю. Бізнес не бачить перспектив покращення економічної ситуації найближчим часом, Available at: <https://forbes.ua/news/biznes-poki-ne-bachit-perspektiv-pokrashchennya-ekonomichnoi-situatsii-doslidzhennya-16022023-11771>

14. Шевчук С. М. (2023), Планування соціально-економічного простору Полтавської області на засадах теорії полюсів зростання, *Економіка та суспільство*, № 52, Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/2612/2530/>

15. Як релокація бізнесів відобразилася на бюджетах областей. Available at: <https://www.slovoidilo.ua/2024/11/20/infografika/ekonomika/yak-relokacziya-biznesiv-vidobrazylasya-byudzheta-oblastej>

Стаття надійшла: 26.08.2025

Стаття прийнята: 22.09.2025

Стаття опублікована: 27.10.2025

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПІДПРИЄМНИЦТВО І ТОРГІВЛЯ

Збірник наукових праць

Випуск 46

Літературний редактор – Войтюк Ю. Г.
Коректор – Бабич В. І.

Підписано до друку 27.10.2025 р.
Формат 60×84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman. Друк на різнографі.
20,93 ум. др. арк.
Тираж 300 прим. Зам. 177.

Віддруковано в друк. видавництва Львівського торговельно-економічного університету
79005, м. Львів, вул. Туган-Барановського, 10. Тел. 244-40-19. E-mail: drook@ukr.net
Свідоцтво Держкомітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України
серія ДК № 5149 від 15.07.2016 р.